

Småkommunernas utmaningar

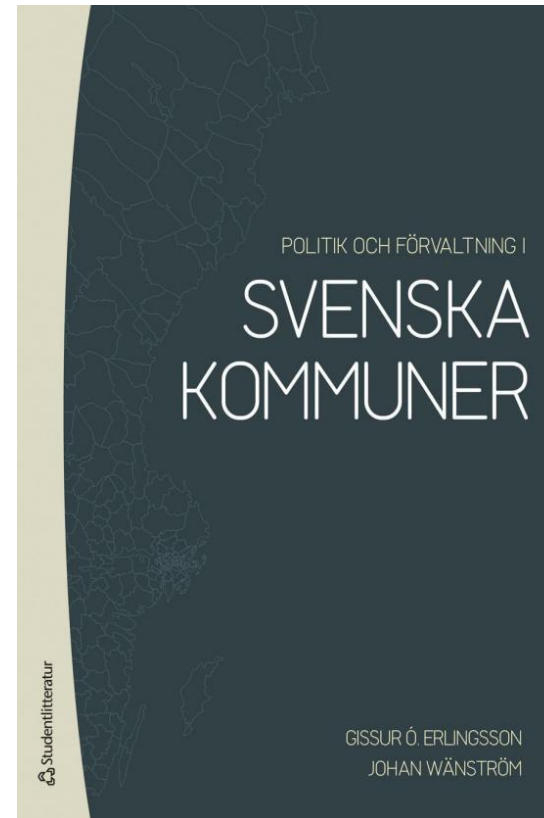
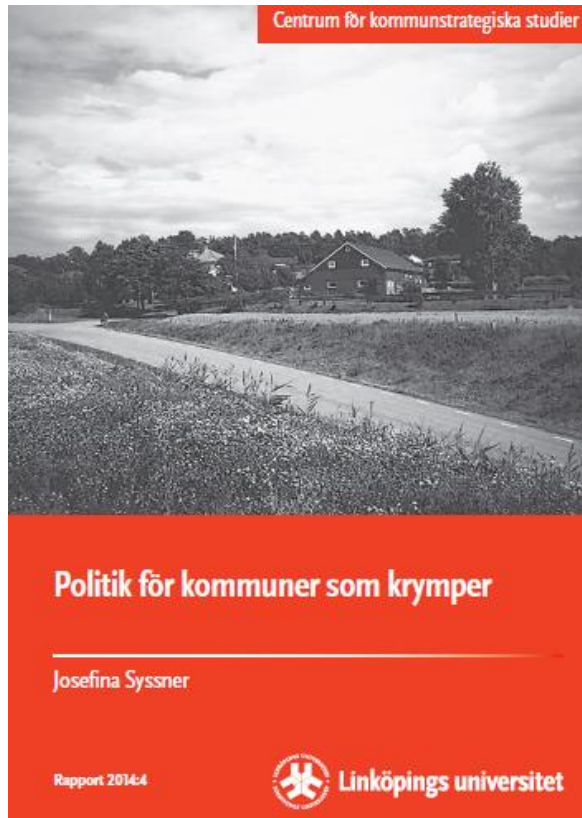
Gissur Ó Erlingsson, Josefina Syssner,
Jörgen Ödalen

Linköpings universitet

Strategier för att möta småkommunernas utmaningar

*Sammanslagning, samarbete,
asymmetri eller anpassningspolitik?*

Pågående projekt – Syssner m.fl.:
“Strategies for shrinking municipalities? Local adaptation policy as a supplement to a local growth policy” FORMAS 2015-2018 (3,7 miljoner)

Bakgrund

- Urbanisering: en megatrend i hela världen
- Sverige urbaniseras snabbast i EU (Eurostat 2012)
- Små kommuner krymper, stora kommuner växer

Bakgrund (forts)

- Nästan hälften av kommunerna färre invånare idag än **1974** (trots 1,6 miljoner fler invånare i riket!)
- **1978**: 58 kommuner färre än 10 000 invånare
- **2015**: 78 kommuner färre än 10 000 invånare
 - 48 kommuner under ”magiska” 8 000!

Negativa implikationer

- Samhällsekonomiska konsekvenser.
- Kommunalekonomiska konsekvenser.
- Svårt tillhandahålla service med kvalitet i hela kommunen.
- Svårt rekrytera kompetens.
- Civilsamhället förändras: konsekvenser för socialt kapital och politisk rekrytering.

Syftet med rapporten

- Lättillgängligt och överskådlig introducera de utmaningar det innebär att vi har allt fler krympande mindre kommuner
- Presentera (och preliminärt värdera) tre ofta återkommande lösningar på utmaningarna

Syftet med rapporten (forts)

- Skissera ett fjärde, mer pragmatiskt och mindre institutionellt omvälvande, förslag:
 - en aktiv, medveten och transparent lokal anpassningspolitik för små och krympande kommuner

Sammanläggningsreform på agendan?

- Lövdén (2003), Svegfors (2003), Nyman (2010), Shekarabis ”inte nej” i Dagens Samhälle (2014)
- FP:s motion (2012), KD-riksdagsman i DS, Jusek väckt opinion i frågan (2013 & 2014)
- Stockholms finansborgarråd i SvD (2015)
- Dagens Samhälles enkät till KsO:s...

Sammanläggningsreform (forts)

Mot denna bakgrund - minns gärna:

- Vindarna vänder snabbt: för bara 15-20 år sedan – snarast omvänd trend
- Vurm för återgång till småskalighet, uppmuntran till kommunindelningar
- Inger Davidsson (1991), Åsa Torstensson (2000), Demokratiutredningen (2000)

Sammanläggningsreform (forts)

Potentiella fördelar?

- Stordriftsfördelar/resurseffektivitet.
- Likvärdighet.
- Kompetensfördelar.
- Stärkt rättssäkerhet.
- Minskad sårbarhet.
- Bättre inomkommunal valfrihet.

Sammanläggningsreform (forts)

Potentiella nackdelar/hinder?

- **Demokratin** kan påverkas negativt; mindre samhörighetskänslor (jfr Johansson, Nielsen, Dahlberg m.fl., Kjaer m.fl.).
- Nog ingen **universallösning** – inte **ett** småkommunproblem (Jämtland? Norrbotten? Västerbotten?).
- **Trösklar för genomförande** – tycks impopulärt oavsett om man använder tvång eller frivillighet.

Asymmetriskt styrelseskick?

- **Potentiella fördelar**

- Ansvar i relation till storlek och förmåga

”Uppgifterna måste kunna anpassas efter uppgiftsmottagarens förutsättningar att handha uppgiften” (Statskontoret 2005)

Asymmetriskt styrelseskick? (forts)

- **Potentiella nackdelar?**
 - Praktiska konsekvenser: A- och B-lag?
 - Ingrepp i kommunal självstyrelse?
 - Svårigheter genomföra? Frivillighetsprincip?

Utvecklad kommunal samverkan?

- **(Potentiella) fördelar**

- Stordriftsfördelar; kompetensfördelar mm

Se: Nergelius (2013) *Samarbete vs. Storkommuner. vad kan småkommuner vinna på vidgat samarbete*

Utvecklad kommunal samverkan? (forts.)

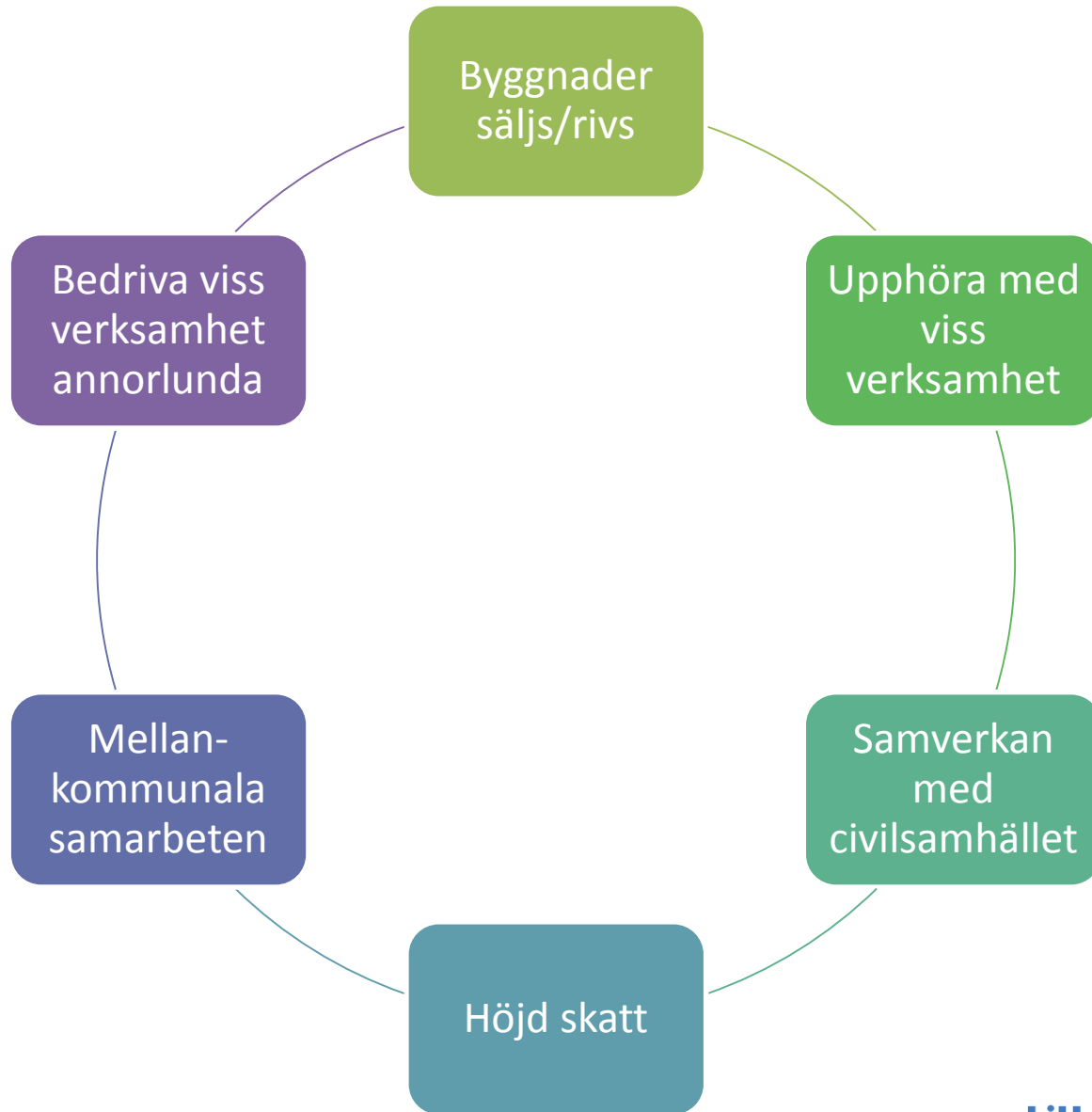
- **Frågetecken/möjliga nackdelar**
 - Få utvärderingar - saknas kunskap vad gäller, t.ex. effektivitet (se Folkessons översikt)
 - ”Elitisering”? Ansvarsutkrävande och demokrati? (t.ex. SOU 2007:10)
 - Svårt samverka i kostnadskrävande delar av kommunal välfärd?

Lokal anpassningspolitik?

- Demografi anses som viktigt i små och krympande kommuner.
- Svårt sätta frågan i sitt sammanhang.
- Stor tilltro till egen förmåga att vända utvecklingen.
- Svårt att prata om minskande befolkning.
- Tillväxt är normen.

Lokal anpassningspolitik? (forts)

- Man vidtar åtgärder för att anpassa kommunens verksamhet till ändrade förutsättningar (*se nedan*).
- De åtgärder man vidtar är situationsbundna, möjlighetsstyrda.
- Kommunicerbara långsiktiga strategier finns inte.

Lokal anpassningspolitik? (forts)

Vad saknas?

- Långsiktiga strategier med tydliga prioriteringar.
- Offentlig debatt. Möjlighet för medborgarna att uttrycka sin åsikt.
- Transparens. Möjligheter för medborgarna att förutse beslut.
- Möjligheter till mellankommunalt lärande.

Lokal anpassningspolitik? (forts)

Möjlig utveckling

- Ett politiskt samtal om framtiden i den krympande kommunen.
- Olika anpassningspolitiska modeller?
- Relation medborgare – offentlighet omprövas?
- Goda exempel?

www.liu.se/cks

TILLVÄXTPOLITIK

ÅTGÄRDER:

Platsmarknadsföring,
stimulera entreprenörskap,
företagsklimat, göra
investeringar, stödja
besöksnäring

SOM SYFTAR TILL

att skapa tillväxt för att på
sikt förändra
förutsättningarna för
kommunens organisation
och verksamhet.

OCH SOM SKA RESULTERA I

...ökat antal arbetstillfällen
och företagsetableringar,
förstärkt skatteunderlag,
befolkningstillväxt.

ANPASSNINGSPOLITIK

ÅTGÄRDER:

Mellankommunala
samarbeten, gemensam HR,
nämnd, förvaltning,
koncentration, stordrift

SOM SYFTAR TILL

att anpassa kommunens
organisation och
verksamhet efter rådande
och framtida
förutsättningar.

OCH SOM SKA RESULTERA I

... en ekonomi i balans,
bibehållen kvalitet trots
minskade resurser.